חיים וחסד — הנהגה רבה

דברים שצריך האדם להתנהג בכדי שיוכל לזכך הנפש שלא תפנה להבלי הזמן רק אליו יתברך, ולהיות מחשבתו טהורה, ויבא טהור ויתחבר לטהור:

כשאדם קם בבוקר, תיכף יבין בעצמו שהבורא יתברך עשה עמו טובה וחסד שהחזיר הנשמה אליו והיא ממלא כל הגוף, ובזה מקדש עצמו, כמאמר (ירמיה ב, ג) קודש ישראל לה' ראשית וגו', כי זה נקרא ראשית המחשבה, ועדיין לא פנה המחשבה אנה ואנה. גם הראשית של כל אבר יקדש, דהיינו הראיה והשמיעה והדבור, שלא יקדים עינו קודם שימשיך את הבורא יתברך על העין, וגם על השמיעה והבנה והדבור, ובודאי יהיה כל מעשיו בכל יום ההוא קדושים, כמ"ש (ישעיה מו, י) המגיד מראשית אחרית, ויהיה לו אחרית טוב:

יראה תמיד להשגיח על מחשבתו מה הוא, אם הוא מחשבה מדבר אהבה אזי תיכף יתעורר לאהוב את הבורא יתברך, ואם הוא דבר שנאה וכעס אזי תיכף יתעורר ליראה את השי"ת, ואם הוא מחשבה מהתפארות איזה דבר אזי תיכף ישב לעסוק בתורה שנקראת פאר (ברכות נח. עיי"ש), ואם הוא באיזה ניצוח אז יראה לנצח את עצמו לעשות איזה עובדא שהוא נצחוניות, או איזה גמילות חסד הן בדבור או מעשה או במחשבה. ואם חס ושלום נזדמן לאדם איזה דאגה או צער חס ושלום, ידע בודאי שזה בא מן ההוד, וכאשר יודה לאל על זה בודאי יתהפך מדוה להוד.

כללו של דבר שלא יעשה שום דבר קטן או גדול עד שיחשוב בו מאיזה מדה הוא דבר זה, ומה יעשה בזה נחת רוח להשי"ת. גם דבר הנוגע אל הגוף יעשה גם כן כנ"ל, בכדי שלא יבטל מלשמוח ומלהדבק בבורא יתברך אשר הוא מרומם על כל השכליות. ויראה להתחבר להצדיקים אשר מצמצמין גופם בשביל כבוד בוראם, ואחר כך יכול להשיג תענוג גדול, ואיך ישוה תענוג מעט לתענוג גדול אין סוף, לכן יעזוב כל התענוגים, ואף שקשה לו, והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד (איוב ח, ז).

ועיקר שילך בניצוח לגרש השקר מלבו, שאין זה שלימותו, כי זה עיקר השלימות לעבוד הבורא באמת, וחיותו וחיות נשמתו אינו שלם, כי אפילו איתערותא אינו שלו, אלא השי"ת המרחם מרחם על האדם בכדי שלא ידח ממנו נדח, ואין בזה העולם שום שלימות. למשל מי שהיה לו אבן טובה, ועלתה עליה חלודה שלא ניכר עליה אור כלל מחמת החושך שעלתה עליה, עד שנשכח מלב כל אדם שהיה עליה שום הארה מעולם, עד שנזרקה לאשפה, וראה חכם אחד והעביר ממנה החלודה עד שנראה אור, ומי שלא הכיר בה מקודם היה שמח על האור שלו, אבל מי שהיה מכיר בה מקודם לא היה שמח עד שטהר אותה לגמרי עד שחזר האור כבראשונה. והנמשל ידוע, והוא תשובה לגאות הלב שלא יתפאר בפני בני אדם, וגם לא ישגיח על גופניות עולם הזה, כי הוא אינו מזה העולם כלל, וכל כוונתו יהיה להשיג תענוג להקב"ה:

יראה להתבודד בכל יום במחשבתו עם הבורא יתברך, וימשוך אליו יראתו מחמת גדלותו. ויתנהג כך עד שיהא רגיל גם כשמדבר עם האנשים שלא ישכח את הבורא יתברך:

יזהר להתפלל בכל יום בכוונה. ואם אין לו פנאי על כל התפלה, יראה על כל פנים שיאמר ברכה אחת או קפיטל אחד בכוונת הלב לדבר לפניו יתברך:

יקבע לו בכל יום ללמוד תנ"ך ומשניות, ויותר הפנאי שיהיה לו יעסוק בפנימיות. ואל ירבה שיחה עם בני אדם שאין להם דביקות הבורא יתברך. כשילמוד ינוח מעט ויזכור בהבורא יתברך:

כשיבא לו איזה מחשבות חוץ, תיכף ידביקנה לשרשה, ולא ימתין ליתן לה התפשטות לאיברים:

אם לפעמים יראה איזה התרשלות בעבודת הבורא יתברך, אזי אדרבה יקום בזריזות, כי בודאי הוא יותר עת רצון, כמו שנאמר (תהלים צז, ב) ענן וערפל סביביו צדק ומשפט מכון כסאו:

ויראה לקיים בכל יום איזה מצוה אפילו קלה, כמ"ש (שם נב, ג) חסד אל כל היום. וצריך לידע שכל הדברים הן הנוגעים לנשמה והן הנוגעים להגוף הם באים מזאת המדה, כמ"ש בזהר הקדוש (זהר ח"ג עג.) קודשא בריך הוא סתום וגליא ואורייתא סתום וגליא וישראל סתום וגליא, סתום הוא שם הויה ברוך הוא, וגליא שם אדני, וכאשר הוא עושה את שניהם לשם פעלם הוא גורם יחוד בכל העולם לשלוב שם הויה ואדני לשלבם יחד:

יזהר כשמתפלל יכלול תפלתו בתוך כלל תפילות ישראל, ולשכח עצמו מכל הצטרכותו, כי בוודאי לפני הבורא יתברך גלוי יותר מה שצריך לו, וכאשר הוא רוצה לעשות רצונינו, אזי צריכים אנחנו לחזק עצמינו ולהעתיק את הצטרכותינו מלבינו שנשכח עצמינו מחמת דביקותו יתברך מכל וכל, וזה פירוש (זהר ח"ב נב:) בעתיקא תליא:

כשרוצה לעשות איזה מצוה והוא רואה שהיצר הרע רוצה לבטלו מאותו המצוה, אזי יחשוב בלבו הלא אין כוונתי באותו המצוה להכעיס הבורא חס ושלום, וגם לא לכבודי, ואם הייתי יודע שהבורא יתברך אינו רוצה בזה אזי לא הייתי עושה זה, ובזה יסולק היצר הרע ממנו בעזרת ה'. אבל מכל מקום צריך להבחין בשכלו אם יעשה המצוה הזאת שיהא ישר לפני הבורא יתברך. וכל מה שכתבתי הם כללים גדולים ונחמדים מפז רב, וכל דבר ודבר הוא כלל גדול:

איתא (ברכות לה:) הרבה עשו כרבי שמעון בר יוחאי, הכוונה הוא שהיו רוצים לעשות סיגופים לעצמם כדי שיגיעו למדרגת רשב"י, ולא עלתה בידם, ולא יכוין בעבודתו רק לעשות נחת רוח להבורא יתברך, ולא שיבוא למדרגות. וכשרואה שעבודתו גדולה משל חבירו לא יתגאה, כדאיתא באותיות דר' עקיבא ואל יאמר אני גדול מחבירי:

כלל גדול, כשיחרפוהו בני אדם על עבודתו בתפלה או שאר דברים לא יענה להם אפילו בדברים טובים, כדי שלא יבוא לידי מחלוקת ולידי גבהות ושכחת הבורא יתברך, ואמרו ז"ל שתיקתו של אדם מביאתו לידי ענוה:

לא יסתכל בפני בני אדם אפילו כשמדבר עמהם כשמחשבותיהם אינם תמיד דביקה בהבורא יתברך, כי הוא פגם בנפשו ההסתכלות, אבל בבני אדם כשרים שמחשבותם תמיד דביקה בהבורא יתברך, יסתכל דוקא ויקנה קדושה לעצמו:

בן אדם, בכל יום יבוא לך נסיון חדש, הן חירופין וגידופין או היזק ממון, תראה שתהא מוכן לדבר מקודם, ואז תוכל לקבל בשמחה ולא תבעט בהיסורין, גם תסבול כל היסורין והזיקות ר"ל:

איתא בתנא דבי אליהו (פרק יח) הכיח תוכיח את עמיתך (ויקרא יט, יז), פירוש חבירך בתורה ובמצות, אבל אותן בני אדם שאינן הולכים בתורה ובמצות אינו מחויב להוכיחן, וכתיב (משלי ט, ח) אל תוכח לץ פן ישנאך הוכיח לחכם ויאהבך: